

ВІДГУК

офіційного опонента,
доктора педагогічних наук, професора,
професора кафедри музики імені Григорія Левченка
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
Сулаєвої Наталії Вікторівни
на дисертацію **Оріщенка Антона Вячеславовича**
«Педагогічна школа Макса Шлоссберга та її значення для розвитку
американського трубного виконавства другої половини XX століття»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні,
педагогічні науки галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок із планами відповідних галузей науки

Дослідження А. В. Оріщенка присвячене науково й практично значущій проблемі історико-педагогічного осмислення творчої спадщини американського педагога й виконавця Макса Шлоссберга. Обрана тема перебуває на перетині історії педагогіки, мистецької освіти, музичної педагогіки та виконавського мистецтва, що визначає її міждисциплінарний характер і відповідає сучасним тенденціям розвитку педагогічної науки.

Актуальність дослідження посилюється тим, що в українському науковому просторі питання становлення американської школи навчання гри на трубі до цього часу не було предметом комплексного історико-педагогічного аналізу. Попри наявність окремих праць із методики викладання духових інструментів, історії виконавства чи музикознавства, педагогічні засади діяльності Макса Шлоссберга, особливості формування його школи та її місце у світовому розвитку трубного виконавства залишалися недостатньо висвітленими. У цьому контексті дисертація заповнює важливу прогалину у вітчизняних дослідженнях з історії мистецької освіти.

Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри загальної педагогіки та андрагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка «Єдність теорії і практики у підготовці бакалаврів, магістрів та докторів філософії в умовах реформування освіти України» (державний реєстраційний номер 0121U114718), що підтверджує її органічний зв'язок із пріоритетними напрямками розвитку сучасної педагогічної науки.

2. Ступінь обґрунтованості та наукова новизна одержаних результатів

Дисертаційна робота А. В. Оріщенка характеризується належним рівнем наукової обґрунтованості та містить результати, які мають ознаки наукової новизни й істотно розширюють сучасні уявлення про розвиток американської школи навчання гри на трубі та історію професійної мистецької освіти. Наукова цінність роботи визначається насамперед комплексним підходом до осмислення педагогічної спадщини Макса Шлоссберга.

Позитивної оцінки заслуговує те, що автор спирається на ґрунтовну методологічну основу та репрезентативну джерельну базу, яка охоплює архівні

документи, історичні матеріали, наукові праці, навчально-методичні видання, мемуарну літературу та значний масив англомовних джерел. Саме використання різних типів джерел забезпечило достатню аргументованість висновків, їх об'єктивність і наукову достовірність.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що автору вдалося цілісно осмислити педагогічну спадщину Макса Шлоссберга в контексті розвитку американської мистецької освіти, визначити її місце у формуванні національної школи навчання гри на трубі та показати її вплив на подальший розвиток професійної підготовки виконавців. Такий підхід дозволив суттєво доповнити сучасні історико-педагогічні знання про становлення виконавсько-педагогічних традицій у США.

Безперечною перевагою роботи є поєднання історико-педагогічного, музикознавчого та культурологічного підходів, що забезпечило комплексне висвітлення досліджуваної проблеми. Завдяки цьому результати дисертації виходять за межі локального дослідження біографії окремого педагога й набувають значення для ширшого осмислення закономірностей розвитку мистецької освіти та професійної музичної педагогіки.

Підвищує наукову цінність роботи й звернення автора до проблеми творчого використання історичного педагогічного досвіду в сучасних умовах підготовки музикантів-виконавців. Запропоновані підходи свідчать про прагнення дисертанта поєднати історико-педагогічний аналіз із потребами сучасної мистецької освіти, що відповідає актуальним тенденціям розвитку педагогічної науки.

Таким чином, отримані результати є належним чином обґрунтованими, характеризуються внутрішньою логічною цілісністю, концептуальною завершеністю та мають безперечну наукову новизну, що дозволяє розглядати їх як вагомий внесок у розвиток історії педагогіки та мистецької освіти.

3. Нові факти й концептуальні положення, одержані здобувачем

Науковий внесок А. В. Оріщенка полягає у розв'язанні комплексу взаємопов'язаних історико-педагогічних завдань, що дозволили істотно поглибити наукові знання про становлення американської школи навчання гри на трубі та педагогічну діяльність Макса Шлоссберга.

Передовсім заслуговує на високу оцінку здійснений автором цілісний аналіз педагогічної спадщини Макса Шлоссберга як одного із засновників американської школи навчання гри на трубі. У дисертації простежено еволюцію його професійних поглядів, визначено чинники формування педагогічної концепції та розкрито її місце у розвитку професійної мистецької освіти Сполучених Штатів Америки.

Важливим результатом дослідження стало виокремлення концептуальних засад педагогічної школи Макса Шлоссберга. На основі комплексного аналізу джерел автор визначив систему її провідних принципів, розкрив особливості їх практичної реалізації та показав їх значення для професійної підготовки трубачів.

До вагомих наукових здобутків дисертації належить встановлення закономірностей розвитку американської школи навчання гри на трубі в широкому історико-культурному контексті. Дисертант переконливо показав взаємозв'язок розвитку музичної освіти, концертно-виконавської практики,

діяльності провідних мистецьких інституцій і творчості визначних педагогів, що дозволило розкрити особливості формування американської виконавсько-педагогічної традиції.

Самостійне наукове значення має здійснений автором аналіз педагогічної спадкоємності. Дисертант простежив професійні взаємозв'язки між Максом Шлоссбергом та його учнями, обґрунтував безперервність розвитку педагогічних ідей, визначив механізми їх поширення та переконливо довів визначальний вплив цієї школи на подальшу еволюцію американського трубного виконавства.

Окремої позитивної оцінки заслуговує систематизація й наукове осмислення широкого кола іншомовних джерел, значна частина яких уперше введена до наукового обігу у вітчизняних історико-педагогічних дослідженнях. Це дозволило істотно розширити джерельну основу дослідження та забезпечити високий рівень достовірності сформульованих висновків.

Практично важливим результатом роботи стало обґрунтування можливостей адаптації педагогічних ідей Макса Шлоссберга до української мистецької освіти з урахуванням національних традицій, сучасних освітніх стандартів і професійних потреб.

Отримані автором результати розширюють сучасні наукові знання про історію американської музичної педагогіки та створюють підґрунтя для подальших досліджень проблем професійної мистецької освіти, історії виконавського мистецтва та порівняльної педагогіки.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Дослідження А. В. Оріщенка вирізняється належним рівнем методологічної виваженості, внутрішньою логікою побудови та достатньою аргументованістю сформульованих наукових положень. Основні результати роботи є закономірним підсумком послідовно реалізованої програми дослідження, що охоплює аналіз історико-педагогічних, музикознавчих, культурологічних та джерелознавчих аспектів порушеної проблеми.

Переконливість авторських висновків забезпечується чітким визначенням об'єкта, предмета, мети й завдань дослідження, обґрунтованим вибором методологічних підходів і комплексу взаємодоповнювальних методів наукового пізнання. Їх застосування дало змогу здійснити всебічний аналіз процесу становлення американської школи навчання гри на трубі, виявити закономірності розвитку педагогічних ідей Макса Шлоссберга та об'єктивно оцінити їх місце в історії мистецької освіти.

Позитивної оцінки заслуговує джерельна база дослідження, яка характеризується змістовною різноплановістю та репрезентативністю. Автор опрацював значний масив вітчизняних і зарубіжних наукових праць, архівних матеріалів, історичних документів, навчально-методичних видань, біографічних джерел, мемуарної літератури та спеціалізованих англomовних публікацій. Саме таке поєднання різних типів джерел забезпечило всебічність аналізу та сприяло об'єктивному висвітленню досліджуваної проблеми. Варто відзначити високий рівень джерелознавчої культури дисертанта.

Аналіз іншомовних матеріалів органічно інтегрований у логіку дослідження. Це дозволило авторові уточнити окремі історичні факти та

простежити генезу педагогічних ідей, виявити особливості їх розвитку та зіставити різні наукові підходи до трактування педагогічної спадщини Макса Шлоссберга.

Дисертація характеризується чіткою структурою, у якій кожний розділ виконує самостійну дослідницьку функцію й водночас логічно пов'язаний із загальною концепцією роботи. Послідовний перехід від аналізу стану наукової розробленості проблеми до історико-педагогічної реконструкції діяльності Макса Шлоссберга, осмислення особливостей його педагогічної школи та визначення можливостей використання її здобутків у сучасній мистецькій освіті свідчить про концептуальну цілісність дослідження.

Наукові положення, сформульовані автором, ґрунтуються на результатах комплексного аналізу джерельного матеріалу та узагальненні значного обсягу історико-педагогічної інформації. Усі основні висновки дисертації є логічно пов'язаними зі змістом дослідження, відповідають поставленим завданням і відображають результати проведеного наукового пошуку.

Достовірність одержаних результатів підтверджується також їх апробацією на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях, достатньою кількістю публікацій за темою дослідження та впровадженням окремих результатів у практику підготовки майбутніх фахівців мистецького профілю.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації, представлені у дисертації А. В. Оріщенка, є достатньо обґрунтованими, достовірними й логічно вмотивованими. Використана методологія дослідження, репрезентативність джерельної бази та послідовність авторської аргументації забезпечують високий ступінь довіри до отриманих результатів і дають підстави вважати їх вагомим внеском у розвиток історії педагогіки та мистецької освіти.

5. Значення отриманих результатів для педагогічної науки і практики

Наукові результати, одержані А. В. Оріщенком, мають вагоме значення для подальшого розвитку історії педагогіки, мистецької освіти, музичної педагогіки та теорії професійної підготовки виконавців на духових інструментах. Насамперед цінність дисертації полягає в розширенні наукових уявлень про закономірності становлення та розвитку провідних зарубіжних виконавсько-педагогічних шкіл, що сприяє поглибленню сучасних історико-педагогічних досліджень у галузі музичного мистецтва.

Теоретичне значення роботи визначається тим, що автор здійснив комплексний аналіз педагогічної спадщини Макса Шлоссберга в контексті розвитку американської мистецької освіти. Це дозволило суттєво доповнити наукові знання про еволюцію професійної підготовки трубачів, механізми формування виконавсько-педагогічних традицій та роль видатних педагогів у становленні національних музичних шкіл. Отримані результати можуть слугувати методологічною основою для подальших досліджень з історії музичної педагогіки, історії виконавського мистецтва та порівняльної педагогіки.

Однією з сильних сторін дисертації є її міждисциплінарний характер. Поєднання історико-педагогічного, музикознавчого, культурологічного та виконавського підходів створює нові можливості для комплексного вивчення

розвитку мистецької освіти, розширює методологічний інструментарій історико-педагогічних досліджень та сприяє інтеграції різних напрямів гуманітарного знання.

Практична значущість роботи полягає у можливості використання її результатів під час професійної підготовки здобувачів мистецької освіти, насамперед майбутніх викладачів духових інструментів і виконавців-трубачів. Теоретичні узагальнення, історико-педагогічні висновки та систематизований матеріал можуть бути враховані під час оновлення змісту освітніх компонентів з історії музичної педагогіки, методики навчання гри на духових інструментах, історії виконавського мистецтва, а також дисциплін, присвячених історії зарубіжної мистецької освіти.

Особливої уваги заслуговує здійснений автором аналіз педагогічних принципів Макса Шлоссберга, який відкриває перспективи їх творчого осмислення та адаптації до сучасної системи професійної мистецької освіти України. При цьому дисертант обґрунтовано виходить із необхідності критичного переосмислення зарубіжного досвіду та його використання з урахуванням національних освітніх традицій, сучасних стандартів мистецької освіти й актуальних потреб професійної підготовки музикантів. Важливим підтвердженням практичної значущості дисертації є впровадження її результатів у діяльність закладів мистецької освіти.

Загалом результати дисертаційної роботи актуалізують проблему вивчення й творчого використання кращих надбань світової музично-педагогічної думки, сприяють розвитку міжнародного наукового діалогу в галузі мистецької освіти та можуть бути використані як підґрунтя для подальших досліджень і вдосконалення сучасної системи професійної підготовки музикантів-педагогів.

6. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертаційна робота А. В. Оріщенко є завершеним самостійним науковим дослідженням, зміст якого повною мірою відповідає заявленій темі, меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження. Структура роботи відзначається внутрішньою логічною послідовністю та цілісністю: кожний розділ виконує визначену функцію в розкритті досліджуваної проблеми, а їх взаємозв'язок забезпечує послідовний розвиток авторської наукової концепції.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт, предмет, методологічні засади, сформульовано наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію результатів дослідження, публікації та структуру дисертації.

У першому розділі «Теоретичні засади педагогічної школи Макса Шлоссберга» здійснено аналіз стану наукової розробленості проблеми, охарактеризовано методологічні підходи до її дослідження, розкрито значення Джульєррдської школи для розвитку світової музичної освіти ХХ століття та внесок Макса Шлоссберга у становлення американської школи навчання гри на трубі, а також уточнено понятійно-категорійний апарат дослідження. Саме цей розділ створює необхідне теоретико-методологічне підґрунтя для подальшого розгляду проблеми.

У другому розділі «Методичні засади педагогічної школи Макса Шлоссберга» всебічно проаналізовано педагогічну систему Макса Шлоссберга,

розкрито її провідні ідеї, виконавські техніки, принципи навчання, форми організації занять і самостійної роботи учнів. Така побудова розділу дала змогу авторові цілісно розкрити зміст педагогічної школи Макса Шлоссберга та виявити її концептуальні засади.

У третьому розділі «Продовження педагогічної школи Макса Шлоссберга в методичних напрацюваннях його учнів» простежено розвиток його педагогічних ідей у викладацькій діяльності Джеймса Стемпа, Луїса Девідсона та Гаррі Гланца. Автор переконливо простежує спадкоємність педагогічної традиції, демонструє еволюцію методичних підходів і обґрунтовує визначальний вплив педагогічної школи Макса Шлоссберга на подальший розвиток американського трубного виконавства.

У загальних висновках узагальнено результати проведеного дослідження відповідно до поставленої мети й визначених завдань, сформульовано основні наукові положення та висновки, які логічно випливають зі змісту дисертації й підтверджують цілісність авторської наукової концепції. Висновки є достатньо аргументованими, узгоджуються з матеріалами основної частини роботи та відображають результати проведеного дослідження.

Загалом дисертація характеризується логічною побудовою, завершеністю викладу, чітким взаємозв'язком між окремими структурними компонентами та належним рівнем наукової аргументації. Послідовність викладу матеріалу забезпечує досягнення поставленої мети дослідження, а сформульовані висновки ґрунтуються на результатах проведеного аналізу й повною мірою відображають зміст виконаної наукової роботи.

7. Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Аналіз дисертації та опублікованих за її тематикою наукових праць дає підстави стверджувати, що основні результати дослідження достатньою мірою висвітлені в публікаціях автора. Зокрема у фахових наукових виданнях України, що входять до переліку наукових фахових видань, затверджених центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, а також у матеріалах міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Така апробація забезпечила можливість фахового обговорення основних положень дослідження в академічному середовищі та сприяла уточненню окремих наукових висновків.

Опубліковані праці комплексно відображають зміст дисертації, у них висвітлюються її ключові теоретичні положення, результати історико-педагогічного аналізу, особливості становлення американської школи навчання гри на трубі, педагогічні засади діяльності Макса Шлоссберга, а також перспективи творчого використання його педагогічної спадщини в сучасній системі професійної мистецької освіти. Це свідчить про системність наукової роботи автора та послідовність представлення результатів проведеного дослідження.

Ознайомлення зі змістом дисертації та науковими публікаціями дає підстави констатувати відсутність суперечностей між основним текстом роботи та оприлюдненими результатами. Представлені в статтях наукові положення знайшли своє подальше розгортання й належне обґрунтування в дисертації, що

свідчить про внутрішню логіку та концептуальну єдність проведеного дослідження.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Загалом дисертаційна робота А. В. Оріщенка заслуговує високої оцінки завдяки своїй актуальності, належному науковому рівню, новизні та вагомому теоретичному й практичному значенню. Водночас окремі положення дослідження спонукають до наукової дискусії, тому вважаємо за доцільне висловити кілька зауважень і побажань, які не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

По-перше, безсумнівною перевагою дисертації є прагнення автора реконструювати педагогічну спадщину Макса Шлоссберга та визначити перспективи її творчого використання в сучасній системі професійної мистецької освіти України. Водночас питання практичної реалізації запропонованих підходів висвітлено переважно на концептуальному рівні. На нашу думку, більш детальне обґрунтування педагогічних умов, організаційно-методичних механізмів та можливих моделей інтеграції окремих положень американської школи навчання гри на трубі в освітній процес українських закладів мистецької освіти посилює практичну спрямованість дослідження.

По-друге, заслуговує на високу оцінку прагнення автора простежити розвиток педагогічної школи Макса Шлоссберга у творчій та викладацькій діяльності його учнів. Разом із тим більшої аналітичної глибини результатам дослідження могло б надати узагальнення у формі комплексного порівняльного аналізу методичних систем Джеймса Стемпа, Луїса Девідсона та Гаррі Гланца. Це дало б змогу ще чіткіше окреслити основні складники педагогічної концепції Макса Шлоссберга, визначити особливості її трансформації у творчості його послідовників та глибше розкрити еволюцію американської школи навчання гри на трубі.

По-третє, дисертант переконливо реконструює педагогічну систему Макса Шлоссберга на основі широкого кола історичних джерел, архівних матеріалів і методичних праць. Водночас окремі положення дисертації могли б виграти від більш чіткого розмежування авторських педагогічних ідей самого Макса Шлоссберга та тих методичних положень, які були систематизовані, інтерпретовані й популяризовані його учнями та послідовниками після смерті педагога. Такий підхід сприяв би ще точнішому визначенню внеску самого Макса Шлоссберга у формування американської школи навчання гри на трубі.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і відображають окремі дискусійні аспекти досліджуваної проблеми. Вони жодним чином не знижують наукової цінності дисертаційної роботи, не ставлять під сумнів достовірність отриманих результатів і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження.

9. Загальний висновок

Дисертація Оріщенка Антона Вячеславовича «Педагогічна школа Макса Шлоссберга та її значення для розвитку американського трубного виконавства

другої половини XX століття» є завершеною, цілісною науковою кваліфікаційною роботою, яка має наукову новизну, теоретико-практичне значення, відповідає чинним вимогам наказу МОН України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними згідно наказу МОН України від 31.05.2019 №759) і Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44 «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України №341 від 21.03.2022 р.), а її автор Оріщенко Антон Вячеславович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії.

Доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музики імені Григорія Левченка
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка

Наталія СУЛАЄВА

